

ОТЗИВ РЕЦЕНЗИЯ НА ОБУЧИТЕЛЕН ПАКЕТ ОТ ПОМАГАЛА В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Ирина Колева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

14 учебни помагала по предучилищно образование (2), начален етап на основната образователна степен (2 с приложение), „Биология“ (2), „Химия“ (2), „География“ (2), „Физика“ (2), интегрирано издание за естествени науки за V – VII клас (2).

Автори: проф. д-р Димитър Гюров, проф. д-р Весела Гюрова, доц. д-р Мая Гайдарова, доц. д-р Снежана Томова, доц. д-р Елена Бояджиева, доц. д-р Милена Кирова, доц. д-р Иса Хаджиали, доц.д-р Юлия Дончева, гл.ас.д-р Димитър Желев, гл. ас.д-р Магдалена Стоянова, гл.ас. д-р Ивелина Коцева

Интегрирано издание за естествени науки за V – VII клас (2) със заглавие „Учим за климата, пестим енергия, мислим за бъдещето“

Автори: доц. д-р Снежана Томова, доц.д-р Мая Гайдарова, доц. д-р Елена Бояджиева, доц.д-р Милена Кирова, гл.ас.д-р Димитър Желев

Съставител: Камелия Георгиева

Авторите на учебните помагала са работили в международни проекти и експертизата им е на много високо научно равнище. Авторы са и на директивни документи, като: учебни програми към Министерството на образованието и науката, Държавни образователни стандарти (наредби), както и на стратегически документи в сферата на предучилищното и училищното образование (стратегии, програми и концепции).

Експертите (учени и преподаватели в СУ „Св. Климент Охридски“) са разпознаваеми и предпочитани автори на програмни системи и познавателни книжки в системата на предучилищното образование, както и на учебници и учебни помагала в системата на училищното образование.

Разработените и отпечатани шест двойки учебни помагала за учители са предназначени да подпомагат дейността на ръководителите на енергийните

екипи, като форма на извънкласна дейност в българските училища и детски градини.

Те са предназначени за детски учители, начални учители и учители по следните предмети: физика, химия, география и биология.

Това е иновативен тип разработка, която първо ще се репробира в иновативен тип училища. Този учебителен пакет изгражда цялостна рефлексивна картина на кодираните теми, които са апробирани в рамките на предметите от природния цикъл.

Учебните помагала са апробирани в процеса на учебителните дейности към НЦКПС – МОН, в условията на Центъра, както и по места.

Обучителните пакети на учебните помагала са структурирани в две части – съдържателна (представяща темата за климатичните промени, устойчивото развитие и пестенето на енергия) и методическа (съдържаща описание и образци на методически материали за работата в извънкласните форми).

Разработен е и един комплект, който интегрира няколко научно-предметни области в сферата на естествените науки: география, биология, химия и физика, предназначен за ученици от V до VII клас.

През учебната 2019/2020 година са формирани енергийни екипи от педагогически специалисти, които функционират в общо петдесет училища и детски градини в дванадесет общини на България. Разработена и апробирана е методология за системата на педагогическо взаимодействие на екипите съобразно спецификата на конкретната образователна институция: детска градина и училище.

Учебните помагала (комплекти – учебителни пакети) във формален план отговарят на всички изисквания на Министерството на образованието и науката и на Закона за предучилищното и училищното образование (2016).

Те са съобразени и актуализирани в съответствие с най-новите публикации на мрежа „Евристика“: „Задължителното образование в Европа – 2018/19“ (Compulsory Education in Europe 2018/19) и „Структурата на европейските образователни системи 2018/19“

(The Structure of the European Education Systems 2018/19). Разработените и апробирани учебни помагала съответстват на Закона за предучилищното и училищното образование (2016) и съпътстващите го държавни образователни стандарти, с акцент на държавния образователен стандарт по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование (2016).

Актуални са предвид новата Стратегия за ранно детско развитие на Министерството на образованието и науката (2020 – 2030) – учебните помагала по предучилищно образование.

Актуалността на останалите учебни помагала, предназначени за системата на училищното образование се определя от проект за нова концепция за образованието в България (2020 – 2030) на Министерството на образованието и науката.

Значимостта се определя от сравнителното изследване спрямо образователните маркери във ФР Германия. В помагалата са застъпени интегрални знания и компетентности и са подчинени на компетентностния (рефлексивен) подход, доминиращ и в двете държави.

Ето някои принципи, залегнали в учебните помагала:

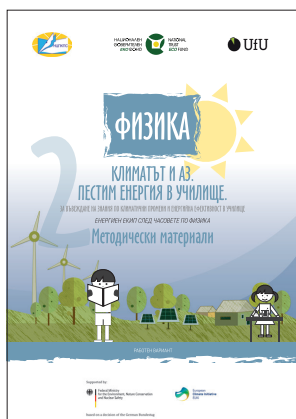
- единна държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование;
- ориентираност към интереса и към мотивацията на детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
- иновативност и ефективност в педагогическите практики и в организацията на образователния процес въз основа на научна обосновааност и прогнозиране на резултатите от иновациите;
- ангажираност на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите, родителите и други заинтересовани страни и диалог между тях по въпросите на образованието.

Учебните помагала са разработени съобразно държавната политика спрямо:

- интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете и на всеки ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му;
- придобиване на компетентности, необходими за успешна личностна и професионална реализация и активен граждански живот в съвременните общности;
- придобиване на компетентности за прилагане на принципите за устойчиво развитие;
- придобиване на компетентности за разбиране и прилагане принципите на демокрацията и правовата държава, на човешките права и свободи, на активно-отговорното гражданско участие.

В съдържателен план учебните помагала:

- формират националната и културната идентичност на всеки гражданин спрямо изграждането на модели на поведение на ученици и учители за намаляване емисиите на парникови газове;
- формират толерантност и уважение към правата на децата, учениците и хората със специфични образователни потребности за отражението на климатичните промени върху тях;
- познаване на националните, европейските и световните културни ценности и традиции;
- придобиване на компетентности за разбиране на глобални процеси, тенденции техните взаимодействия, които стимулират промяна на поведението на учениците и учителите към енергийна ефективност с дълготраен ефект;

- придобиване на компетентности за разбиране и прилагане на принципите, правилата, отговорностите и правата, които произтичат от членството в Европейския съюз.

Всички учебни помагала осъществяват преход и приемственост в по-късна образователна степен. Те са разработени от системата на предучилищното образование, начален етап на основната образователна степен до училищното образование. В семантичен и смислов план те разгръщат спрямо възрастово-психо-

логическите особености на детето и ученика концепцията за устойчиво развитие, както и спецификата от дидактическо гледище на климатичните промени.

Интегриран обучителен пакет в две части

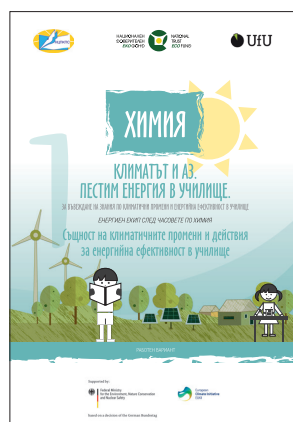
Първата част на интегрирания обучителен пакет включва комплексни знания за учителя в системата на предучилищното и училищното образование, относно:

– понятието климат: въздух и вода, атмосфера – състав и структура, процеси в атмосферата, кръговрат на вещества в природата, кръговрат на водата, кръговрат на въглерода, кръговрат на азота. Научно е обосновано за целите на методическото послание значението на климата за биоразнообразието (Биосфера. Екосистема. Жива и нежива природа);

– понятието климатични промени: причини за промяна в климата, парников ефект, антропогенни фактори за промяна на климата, неантропогенни фактори за промяна на климата, последствия от парниковия ефект, последствия от климатичните промени за организмовия свят, адаптация към климатичните промени, както и климатичните маркери и проблеми за България относно прогнози и предприети мерки и действия;

– понятието енергия в природата: енергия в живата природа, невъзобновяеми и възобновяеми източници на енергия, потребление на енергия и опазване на околната среда;

– понятието енергийна ефективност: потребление на електроенергия и топлоенергия в бита, практики за намаляване на енергийните разходи, рециклиране, кръгова икономика, поведение на спестяване на енергия в училище и в къщи. Обосновани са поведенчески модели на ученици и педагогически специалисти относно спестяването на енергия в училищни условия и в домашни условия. Тук се прави пренос на ценностно ориентирано поведение на ученика, както и икономически знания, свързани с предприемачеството, като личностна компетентност;

– понятието устойчиво развитие и климатични промени.

Тук е разгледана в исторически аспект идеята за устойчиво развитие, което формира рефлексивното мислене на ученика за историчност и приемственост. Това маркира идеята на учебното помагало за внедряване на интегралния подход като дидактически, както и на подхода за междупредметните връзки. Осъзнаните знания, които са подчинени на рефлексивния подход като психологически, формират у детето и ученика когнитивни и личностни компетентности за изграждане на една рефлексивна личност.

Разгледани са основните автори, които са развили тази тема в исторически план.

Разработени са и индикатори за устойчиво развитие, които насочват учителя към мониторингова дейност в процеса на обучение, а от там – и за повишаване качеството на процесите на обучение и учене. Това отговаря и на съвременните изисквания на МОН за стандартите на оценяване.

Учебното помагало е целеполагащо илюстрирано. Коректно са цитирани ползваните извори.

То илюстрира идеята за устойчивото развитие за екология на природата, екология на човешките взаимоотношения и екологична икономика – в план икономическа жизнеспособност.

Във втората част свитък на учебния пакет се дават методически/частнодидактически подходи и методи за устойчиво развитие в системата на българското образование (част първа)

Обосновава се целта на проектната дейност. Посочени са ключовите компетентности, които се формират у ученика и съответстват на етапа на развитие на обществото.

Предложени са актуални и значими общопедагогически и частнодидактически подходи за възприемане и осъзнаване на познавателното/учебното съдържание.

Водещо място в разработването на технологията на основните форми на дидактическо взаимодействие и в частност – работните листове, като дидактическо средство в общата технология, са подчинени на компетентностния (рефлексивен) подход.

Обосновани са в различните варианти на дидактическата технология и използването като съпътстващи в зависимост от конкретната външна и вътрешна

педагогическа среда: дейността подход – като психологически, и интегралният подход – като дидактически.

Цялостната реализация на проектните дейности се подчинява на системния дидактически принцип.

Работните листове, като дидактическо средство, включват самостоятелни – творчески задачи от учениците, като дидактически метод. В работните листове са използвани и интерактивни методи, които са допълнителни към основния – самостоятелната творческа задача. Те предполагат приложение на интерактивна технология на интегралния урок по рефлексивния (компетентностен) подход.

В част втора са дадени апробираните авторски дидактични материали – работни листове. Всеки разработен и апробиран в педагогическата практика от авторите работен лист притежава ясна структура: тема, методически насоки за учителя и метод (ход на дейността и използвани дидактични материали).

Приложените самостоятелно творчески задачи са ориентирани към приложение на елементарни научни знания в лабораторни и житейски условия. Това предполага приложение от учителя на един подход за глобализация на знанията в глобални теми или зони.

Работните листове са ориентирани към идеята за „Училище на интелекта“ – STEM образование.

Авторите на обучителния пакет иновират дидактическия модел STEM да бъде имплантиран във вътрешнопредметните връзки, което е семантично и семиотично на по-високо равнище, от гледна точка на личностното развитие на всеки ученик.

Авторите на обучителния пакет, бидейки по своето призвание и мисия учени новатори, предлагат една нова траектория за иновативния тип детски градини и училища у нас.

ANNOTATION OF TRAINING PACKAGE OF TEXTBOOKS IN THE SYSTEM OF PRE-SCHOOL AND SCHOOL EDUCATION

✉ **Prof. Irina Koleva**

University of Sofia

Sofia, Bulgaria

E-mail: ikkoleva@uni-sofia.bg